

Tereza Kupková

Silné tvary raně střeđoanglických adjektiv z hlediska syntaktického a aktuálního členění větného

(Strong adjectival forms in Early Middle English: a syntactic and FSP perspective)

Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, 81 str. + dodatky

Praha, září 2014

posudek oponenta

Diplomová práce Terezy Kupkové si klade za cíl zmapovat vývoj adjektivních forem v rané střední angličtině. Zaměřuje se přitom na tzv. formy silné, tj. na případy, v nichž zkoumaná adjektiva svou syntaktickou a aktuálně-členskou funkcí odpovídají silným tvarům staroanglickým, ale která už zároveň z důvodu ústupu flektivních koncovek postrádají zřetelnou morfologickou distinkci.

Výzkum je založen na rozboru 350 příkladů excerpovaných ze střeđoanglického korpusu *Penn-Helsinki Parsed Corpus of Middle English* (autorka pracovala s texty datovanými mezi léty 1150-1350). Za účelem analýzy bylo z korpusu nejprve vybráno osm nejfrekventovanějších adjektiv a od těchto adjektiv byly následně shromážděny všechny výskyty tvarů, jež funkčně odpovídaly staroanglickému silnému paradigmatu. Zhruba v pětině případů se jednalo o adjektiva, která tvořila součást jmenného přísudku, v pěti procentech o případy konverze (adjektivum v pozici řídicího členu jmenné fráze). Převážnou většinu výskytů ale tvořila adjektiva ve funkci modifikační (71%), z nichž ale pouhé procento představují příklady postmodifikace – největší zastoupení mají v excerpovaném vzorku tedy jednoznačně premodifikátory. Hlavním kritériem pro posouzení povahy tvaru v rámci jmenné fráze byl primárně kontext, respektive slovní okolí (tj. absence předcházejících numerativů a demonstrativ, která se ve staré angličtině vyskytovala s tvary slabými, nebo naopak přítomnost zárodečného neurčitého členu).

Druhou část autorčina výzkumu tvořila analýza aktuálně-členská. Diplomantka si nejprve všimla rozložení výpovědní dynamičnosti na poli jednotlivých vět a zaměřovala se na vztah mezi slovosledem a AČV. Slovosled přitom hodnotila z pohledu současné angličtiny, v níž standardní uspořádání větných členů odpovídá sekvenci SVO. Ukázalo se, že většina excerpovaných případů odpovídala jak modernímu anglickému slovosledu, tak základnímu rozložení výpovědní dynamičnosti. Odchyly od tohoto základního rozložení bylo možno pozorovat pouze v jedenácti případech, z nichž osm lze přičítat dobovým slovosledným konvencím, tři z nich pak snaze o příznakové postavení rématu za účelem jeho zdůraznění.

Na předložené studii je nutno ocenit především množství a náročnost práce, jíž bylo nutno odvést při samotné excerpaci a třídění dat a jejich následné, často nesnadné analýze. Jazykové chyby jsou spíše ojedinělé a většinou se omezují na chybné použití členu (*gradual fixation of the word order* – str. 38, *so-called transitory stage* – str. 40, *second most frequent type* – str. 44, *almost identical number as NPs* – str. 47) nebo předložkových vazeb (*despite of* – str. 22, *deviate the principle* namísto *deviate from the principle* – str. 72, atp.). Místy se nicméně objevují i formulační nepřesnosti nebo nekonzistentní či relativně vágní užívání terminologie ((*þæm*) *cyning-e* je kupř. hodnoceno i ve staré angličtině jako předložkový předmět; pojmu *Scandinavian, Danish, Norse* je užíváno zcela záměně, bez bližší indikace, proč tomu tak je)

Některé z pasáží v teoretické kapitole se zdají být vzhledem k hlavnímu tématu práce až příliš detailní nebo jen okrajově relevantní (kupř. medailonky autorů použité sekundární literatury na str. 10-11, části obecného úvodu k jazykové změně v oddílu 2.2.1), zatímco jiné by mohly být zpracovány o něco podrobněji, respektive explicitněji (v oddílu 2.1 kupř. splývají rozdíly mezi jednotlivými přístupy k popisu informačního rozložení výpovědi – str.

12nn.). Explicitnější popis by bylo vhodné zařadit i v některých částech praktické kapitoly, aby lépe vystoupily na povrch jednotlivé souvislosti a důvody pro způsob provedení daného rozboru (zejm. v oddílu 3.2.3, kdy např. není na první pohled zcela zřejmé, jakým způsobem souvisí aktuálně-členský rozbor celé věty a jejího vyhodnocení z hlediska prezentační/kvalifikační škály s otázkou aktuálně-členské platnosti zkoumaných adjektiv, která plní funkci modifikační).

K práci bych ráda vynesla následující dotazy:

- Pokud platí, že „[i]n languages with fixed word order, such as English, the theme is defined by its position, i.e. it is the initial element in the sentence“ (str. 13), jak se pak tyto jazyky liší od jazyků s volným slovosledem? Proč Halliday a Matthiessen (2012) rozlišují mezi gramatickým, psychologickým a logickým podmětem?
- Rozhoduje o tematičnosti adjektivního modifikátoru pouze kontextová zapojenost? Jak úzce nebo široce je kontext ve Firbasově přístupu definován?
- Z jakých důvodů se autorka rozhodla středoanglický slovosled hodnotit primárně z pohledu PDE? Lze v raně středoanglickém období již zcela jednoznačně mluvit o standartním slovosledu SVO?

Závěr:

Přes výše zmiňované nedostatky splňuje diplomová práce Terezy Kupkové požadavky na tento typ práce kladené. Doporučuji ji proto k obhajobě a předběžně hodnotím známkou *velmi dobrou*.

V Praze dne 3. 9. 2014

Mgr. Jiřina Popelíková